

Henna Laitinen

MIKSI MUSIIKKIA OPETETAAN PERUSOPETUKSESSA?

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Marraskuu 2019

TIIVISTELMÄ

Henna Laitinen: Miksi musiikkia opetetaan perusopetuksessa?
Kandidaatintutkielma, 37 sivua
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma
Marraskuu 2019

Tämän kandidaatin tutkielman tarkoituksena oli tutkia musiikkikasvatuksen suhdetta sivistykseen ja tasa-arvoon perusopetuksessa sekä selvittää, kuinka eri tavoin musiikkikasvatusta arvotetaan. Aiheen käsittely oli tarkoituksenmukaista sen ajankohtaisuuden vuoksi.

Tutkielmassa on paneuduttu musiikinopetuksen historiaan, jotta opetuksen määrää ja arvotusta voi peilata nykypäivään sekä tutustuttu musiikin tavoitteisiin ja sisältöihin opetussuunnitelman perusteissa. Tutkimuksen teoreettisessa osassa on perehdytty aiheen kannalta olennaisiin käsitteisiin: sivistys, tasa-arvo, musiikkikasvatus sekä välinearvo ja itseisarvo.

Tutkielma toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena ja aineisto koostui yhdeksästä Pro gradu -tutkielmasta, joita analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Aineistoa lähestyttiin tutkimuskysymysten valossa. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus oli toimiva tapa jäsentää laajaa aineistoa ja koostaa siinä olevat arvot ja merkitykset.

Tulosten perusteella voidaan sanoa musiikilla olevan paikkansa sivistävässä ja tasa-arvoisessa perusopetuksessa. Musiikkikasvatusta arvotettiin kolmen arvon: välinearvon, itseisarvon ja psyykkisen merkittävyyden kautta. Nämä musiikkikasvatuksen arvot auttavat ymmärtämään sen laaja-alaisia hyötyjä ja merkityksiä ja toimivat työkaluina perustellessa musiikin oppiaineen merkitystä perusopetuksessa.

Avainsanat: sivistys, tasa-arvo, musiikkikasvatus, välinearvo ja itseisarvo

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	MUSIIKKIKASVATUKSEN HISTORIAA	6
3	KESKEISET KÄSITTEET	8
3.1	SIVISTYS.....	8
3.2	TASA-ARVO.....	10
3.3	MUSIIKKIKASVATUS JA MUSIIKINOPETUS.....	11
3.4	VÄLINEARVO JA ITSEISARVO.....	13
4	MUSIIKKI PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMASSA	14
4.1	LUOKAT 1-2	14
4.2	LUOKAT 3-6	15
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	17
5.1	TUTKIELMAN METODOLOGISET VALINNAT	18
5.2	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.
5.3	AINEISTON ANALYYSI	21
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	23
6.1	MIKÄ ON MUSIIKKIKASVATUKSEN ROOLI PERUSOPETUKSESSA SIVISTYKSEN NÄKÖKULMASTA? 23	
6.2	MIKÄ ON MUSIIKKIKASVATUKSEN ROOLI PERUSOPETUKSESSA TASA-ARVON NÄKÖKULMASTA? 26	
6.3	KUINKA MUSIIKKIKASVATUSTA ARVOTETAAN?	30
6.3.1	<i>Välinearvo</i>	30
6.3.2	<i>Itseisarvo</i>	32
6.3.3	<i>Psyykinen merkittävyys</i>	33
7	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	36
7.1	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	36
7.2	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA JATKOTUTKIMUKSET	39
8	LÄHTEET	41

1 JOHDANTO

Taito- ja taideaineiden tuntimäärää supistetaan ja niiden arvostus laskee koko ajan. (Kovanen 2019, 12-14.) Tätä muutosta ja aiheesta käytyä keskustelua olen seurannut suuren huolen ja jopa ahdistuksen vallassa. Kyseisten aineiden opetus nähdään usein muiden oppiaineiden kautta ja pohditaan, kuinka ne voisivat hyödyttää kovempia, ”hyödyllisempiä” aineita. Itse olen aina vastustanut oppiaineiden jakoa pehmeisiin ja koviin, erityisesti jos pehmeä on synonyymi vähemmän tärkeälle ja kova tärkeälle. Suurena huolenani on koulutukseen kohdistuvat talous- ja markkinapoliittiset paineet, (Tervasmäki & Tomperi 2018, 165, 167) joissa ihminen nähdään vain välinearvoisesti hyödykkeenä, matkalla kohti lopullista tavoitetta, olemaan hyödyksi yhteiskunnalle.

Havahduin aiheeseen keväällä 2019 suorittaessani perusharjoittelua. Suunnittelimme parini kanssa kuvataiteen tunteja, joihin olimme kehittäneet mielenkiintoisen oppiainerajat ylittävän projektin. Kommentoidessaan tuntisuunnitelmaa, ohjaava opettajamme muistutti meitä kuvataiteen omista, oppiainekohtaisista tavoitteista. Vaikka olimmekin ajatelleet niitä, emme olleet kiinnittäneet niihin tarpeeksi huomiota. Tämä sama lause kaikui mielessäni, kun pohdin musiikkia oppiaineena, sen merkityksen ja arvojen kautta. Samaisessa harjoittelussa luokallamme oli oppilas, jolla oli suuria kielellisiä vaikeuksia, sillä hän oli oppinut puhumaan vasta viisivuotiaana. Tämä, hieman oppimaan vastahakoinen oppilas, syytti eloon erilaisissa musiikillisissa harjoituksissa. Hyödynsimme myös suomenkielen tunneilla laululeikkejä. Tämä oppilas, joka oli juuri nojannut pulpettiinsa, väsyneenä kaikesta ponnistelusta, selvästi nautti näistä harjoituksista. Tämä kokemus on jäänyt mieleeni.

Uusliberalistisella aikakaudella kilpailukykyä ja tuloksellisuutta arvostetaan ja nostetaan jatkuvasti esille. Arviointi, mittaaminen ja osaaminen saavat jalansijaa, kun mitataan kansainvälisesti vain tiettyjä oppiaineita ja taitoja, jotka on katsottu nostavan kunkin maan kilpailukykyä (Tervasmäki & Tomperi 2018, 167; Kovanen 2019, 12-13). Musiikki jää tämänkaltaisessa vertailussa

auttamattomasti jälkeen, sillä sen hyötyjä on vaikeaa muuttaa mitattavaan muotoon. On tärkeää tutkia musiikin oppiaineen asemaa tässä ajassa. Voidaanko oppiaineen asemaa perustella yhtenä, kaikkia koskevana oppiaineena ja onko musiikin opetuksella tärkeä rooli osana yleissivistävää tasa-arvoista perusopetusta. Tahdon nostaa myöskin esiin ajatuksen, voidaanko koulutuksesta ylipäättänsäkään puhua sivistävänä ilman musiikin opetusta. Tavoitteenani on pyrkiä ymmärtämään musiikkia oppiaineen sekä sitä, siten sen olemassaoloa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa voidaan perustella.

Käsittelen aluksi musiikin opettamisen historiaa. Historiaosuudessa tuon esiin, mistä lähtien musiikkia on opetettu ja mitä erilaisia syitä opetukselle kulloinkin on ollut. Seuraavaksi esittelen tutkimuksen keskeiset käsitteet. Luvussa neljä tarkastelen musiikkia opetussuunnitelmassa, jonka jälkeen esittelen tutkimukseni metodologiset valinnat ja keräämäni aineiston. Lopuksi esittelen saamani tulokset ja johtopäätökset niistä. Tavoitteenani on tuoda musiikin opetuksen arvoa esiin ja perustella, miksi se on tärkeä osa suomalaista perusopetusta.

Tästä aiheesta on tehty paljon opinnäytetöitä, väitöskirjoja ja muita julkaisuja. Aihe selvästi puhututtaa kentällä. Toivon, että tutkimukseni muiden samaa aihetta sivuavien tutkimusten kanssa herättää ajatuksia ja virittää keskustelua. Myöskin uutta opetussuunnitelmaa tehdessä ja opetuksen sisältöjä ja arvoja mietittäessä nämäkin ajatukset on otettava huomioon.

2 MUSIIKKIKASVATUKSEN HISTORIAA

Musiikkikasvatuksen merkitystä perusopetuksessa tarkastellessa on syytä paneutua hieman sen historiaan. Tarkastelen musiikkikasvatuksen historiaa kahden, hieman erilaisen jäsennyksen kautta ja pyrin luomaan eheän kuvan musiikin opettamisen syistä eri aikakausina.

Kovanen (2019, 27-29) jäsentää koulutusjärjestelmän kehityspolun kolmeen kehitysvaiheeseen: kansallishenkinen vaihe 1850–1950, järjestelmähenkinen vaihe 1950–1985 ja markkinaliberaalivaihe, joka katsotaan alkavaksi vuodesta 1985 ja jatkuvan tähän päivään saakka.

Kansallishenkisessä vaiheessa 1800-luvun puolivälin jälkeen, ajatuksena oli yleissivistävä koulutus, kansanopetus ja kansakunnan sivistystason nostaminen. Koulutus nähtiin keinona luoda kansallista identiteettiä ja kulttuuria. Sisällissodan jälkeisenä aikana, järjestelmähenkisessä vaiheessa, kansa oli jakautunut kahtia. Oli syytäkin korostaa kansan yhtenäisyyttä, eheytymistä ja valtion vahvistumista. Järjestelmähenkinen henkii vahvasti pohjoismaisen hyvinvointivaltion projektia, jossa näkyy vahva valtiollinen ohjaus ja koulutusoptimismi. Siinä nousevat esiin tasa-arvon ja kilpailukyvyyn nostaminen. Markkinaliberaalissa vaiheessa korostetaan yksilöllisyyttä ja sovelletaan markkinalogiikkaa yhteiskunnan tuotannon ja yhteiskunnan toimintojen suunniteluun ja tehostamiseksi. (Kovanen 2019, 30-35, 37.)

Kosonen (2014) jäsentää musiikkikasvatuksen historiaa neljään aikakauteen. Ensimmäinen aikakausi alkaa keskiajan luostarikouluista ja päättyy ensimmäisen oppikoulun perustamiseen vuonna 1858. Koska opetus oli ennen vuotta 1858 vahvasti kirkon järjestämää, se näkyi myös musiikin opetuksessa. Mainitsen tämän seikan siksi, että hengelliset laulut ja virret säilyivät pitkään aikakauden jälkeen musiikin tuntien sisällöissä. Myös musiikin oppiaineen aseman vakiintuessa vuonna 1866, Uno Cygnaeus asetti yhdeksi

musiikkikasvatuksen, jota kutsuttiin silloin lauluksi, tavoitteeksi ”uskonnollisen tunteen herättämisen”. (Kosonen 2014, 35.)

Vuonna 1863 perustettiin Jyväskylän seminaari ja vuonna 1866 annettiin kansakouluasetus. Tällöin vakiintui laulun asema koulun oppiaineena. Aikakauden teemana oli vahvasti kansan sivistys, joka oli osana kansallishenkistä politiikkaa. Aikakautta voidaan pitää sisällöllisesti merkittävänä sekä lauluoppiaineen asema oli vahva.

Toisen maailmansodan jälkeen, jälleenrakentamisen aikana, tulivat oppiaineeseen vähitellen mukaan soittimet, jotka tekivät oppiaineesta monipuolisemman. Uudistuksia toteutettiin kuitenkin perinteitä kunnioittaen. Aikakauden pyrkimyksenä oli myös koulutuksellinen tasa-arvo sekä yhtäläiset koulutusmahdollisuudet. Nämä jäivät kuitenkin vielä ajatuksen tasolle.

Viimeinen aikakausi kuvataan alkavaksi ensimmäisestä peruskoulun opetussuunnitelmasta, vuodelta 1970. Uusi aikakausi toi mukanaan perusopetuksen hyvinvointiyhteiskunnan osana, jossa oli oppiaineena musiikki. (Kosonen 2014, 34.) Musiikkikasvatusta ei ymmärretty vain laulun opetuksen kautta, vaan mukana oli yhä enemmän ja monipuolisemmin, erilaisia koulusoittimia.

Musiikkikasvatus ja siihen yhdistyvät arvot näyttäytyvät varsin samankaltaisina kummassakin edellä mainitussa jäsenyksessä. Koulu ja yhteiskunta ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Sen lisäksi koululla on kytköksiä historiaan, kulttuuriin sekä omaan aikaansa ja yhteiskuntaansa. (Kovanen 2019, 27.) Siksi musiikkikasvatuksen arvoja ja merkitystä tarkastellessa on syytä paneutua sen aikaisempiin vaiheisiin.

3 KESKEISET KÄSITTEET

Tutkielmani keskeiset käsitteet ovat sivistys, tasa-arvo, musiikkikasvatus sekä välinearvo ja itseisarvo. Käsitteet on määritelty seuraavissa luvuissa.

3.1 *Sivistys*

Taneli (2012, 30) on määritellyt sivistystä muutaman sivistysajattelijan mukaan. Johan Wilhelm Snellmanin (1806-1881) mukaan sivistys on yhdistelmä ”tieteellisyyttä ja hyveellisyyttä”. Tämä käsitys sivistyksestä pohjaa antiikin suurten filosofien sivistysohjelmaan (padeia). Siinä yhdistyy taitojen ja tietojen vaalimisen pyrkimys hyvään ja arvokkaaseen elämään. Taneli jatkaa, että sivistysajatteluun kuuluu J.A Comeniuksen mukaan pansofia, jolla tarkoitetaan elinikäistä oppimista ja kasvua, korostaen kokonaisvaltaista kasvatusta. Saaren, Salmelan ja Vilkkilän (2017, 66-67) mukaan Snellman näkee sivistyksen myös mahdollisuutena itsenäisyyteen. Snellmanin mukaan sivistys on Suomen pelastus sen kansakuntaa yhdistävän voiman vuoksi.

Taneli (2012, 30) laajentaa sivistyskäsitystä humanistisen perinteen mukaiseksi, jossa sivistys nähdään jakamattomana kokonaisuutena. Käsitteksen mukaan ihminen ei ole yksipuoleinen, spesifi erikoisosaaja, vaan universaali ihminen. Tähän kuuluu, että ihmisten on mahdollista kohdata toisensa ilman esimerkiksi kansallisia tai kulttuurisia rajoja ikään kuin yleisellä tasolla, kaikkien rajojen yläpuolella (Taneli 2012, 3). Sivistys ei myöskään rajoitu pelkästään opilliseen sivistykseen. Irrallisten faktojen opettelu, uusien tosiasioiden tietäminen ja monien keinojen opettelu ei johda vielä sivistykseen. Sivistyskasvatukseen kuuluu laaja-alaisen tiedon siirtäminen sukupolvelta toiselle. Sivistys kasvatus rakentuu älyllisestä, eettisestä, esteettisestä, uskonnollisesta ja toiminnallisesta kasvatuksesta. (Taneli 2012, 31.) Nussbaum (2011, 167) tuo näkökulman humanististen tieteiden ja taiteen arvosta sivistykselle. Hänen mukaansa niiden avulla ihmiset kykenevät näkemään

toisensa täysiarvoisina olentoina omine ajatuksineen, tunteineen ja oikeuksineen nauttia kunnioitusta ja myötätuntoa. Taneli (2012, 30) mieltää sivistyskasvatuksen ihmisen kokonaisvaltaiseksi kasvamiseksi. Tämän toteutukseen ei voi antaa yksityiskohtaista sääntökokoelmaa. Kuitenkin kasvattajalla tulee olla käsitys kasvatuksen toteutuksesta pääpiirteittäin sekä vältettävistä asioista, kun tavoitellaan kokonaisvaltaisen ihmisen kasvattamista, sivistämistä.

Suomalaista koulua pidetään yleissivistävänä ja sen historiaan on merkittävästi kuulunut kansallinen sivistäminen. Kuitenkin uusliberalismin ajan hengessä korostuvat mittaaminen, tuloksellisuus ja kilpailukyvyyn parantaminen. Myös PISA-tulokset vaikuttavat käsitykseen hyvästä kasvatuksesta ja koulutuksesta.

OECD on vuonna 1961 perustettu kansainvälinen järjestö, jonka tehtävänä on jäsenmaiden mittaaminen, vertaaminen ja vaikuttaminen koulutuspolitiikkaan. OECD on asettanut vuodelle 2021 tavoitetaitoja, jollaisia pidetään yleisesti ekonomistisina ja työelämään valmistavina. Sen sijaan, että painotettaisiin yleissivistävää koulutusta, painotus päätyykin yksittäisiin taitoihin ja osaamiseen, jotka valmistavat opiskelijaa suoraan työelämään, jopa tietyssä yrityksessä. (Ananiadou & Claro 2009, 6.) OECD:n mukaan koulutustaso on tärkeä osa kansainvälisen kilpailukyvyyn ylläpidossa ja siksi koulutuspolitiikan merkitys talouteen on suuri. OECD:n toiminta heijastuu selkeästi opetushallituksen toimintaan. Esiin nousee tehokkuus, taloudellisuus ja vaikuttavuus. OECD:n tarkoituksena on parantaa kunkin jäsenmaan asemaa ja osaamista nopeasti muuttuvassa maailmassa. Koulutus nähdään mahdollisuutena vaikuttaa maan kilpailukykyyn. (Kiilakoski & Oravakangas 2010, 8.) Nussbaumin (2011, 167) mukaan on ongelmallista, jos koulutuksen päätehtävä on menestyä maailman markkinoilla. Hänen mukaansa tällöin kasvatetaan ihmisiä, jotka ovat tekniikassa taitavia, mutta ahdaskatseisia ja ahneita käskyläisiä.

Musiikin opetuksen näkökulmasta tällainen on tuhoisaa, sillä musiikin hyötyjä on vaikeaa muuttaa mitattavaan muotoon. Kovanen (2019) tuokin esille kysymykset ”Onko sivistysihanteisiin sitoutunut koulutus- ja kasvatuskäsitys aikansa elänyt?” ja ”Onko maailmassa mahdotonta toimia sitoutumatta kilpailun ja taloudellisen menestymisen ja kapean hyödyn optimoinnin merkityksiin?”

(Kovanen 2019, 12.) Hänen kokemuksensa mukaan toiminnallinen ja monipuolinen musiikin opetus osana yleissivistävää koulua tarjoaa rikastavia ja merkityksellisiä kokemuksia oppilaille. Myöskin Nussbaum (2011, 115-116) muistuttaa taideaineiden yhteydestä mielikuvituksen vaalimiseen, jolla hän tarkoittaa kykyä ajatella toisen ihmisen näkökulmasta, myötätuntoa.

”Aikaa myöten kansakunnat koostuvat teknisen koulutuksen saaneista ihmisistä, hyödyllisistä aineellisen vaurauden tuottajista, joilla ei ole mielikuvitusta eikä kykyä arvostella vallanpitäjiä” (Nussbaum 2011, 166).

3.2 *Tasa-arvo*

Valitsin yhdeksi keskeiseksi käsitteeksi tasa-arvon, sillä se on ollut sivistyksen rinnalla yksi suomalaisen peruskoulun kantavista teemoista. Kun puhutaan musiikkikasvatuksesta ja sen roolista perusopetuksessa, ei voi olla nostamatta esille tasa-arvon näkökulmaa. Käsitteenä tasa-arvo on varsin monitulkintainen ja siksi sen määrittely on ongelmallista. Keskityn tasa-arvon käsitteeseen kasvatuksen ja koulutuksen näkökulmasta ja erityisesti pohdin, mikä on musiikkikasvatuksen rooli tasa-arvon toteutumiseen perusopetuksessa. Lähtökohtani aiheeseen on, että musiikki ja musiikkikasvatus kuuluvat kaikille, osaamisesta ja taustasta riippumatta.

Julkunen (1987, 22) määrittelee tasa-arvon käsitettä sosiaalipoliittisesta näkökulmasta. Tällöin tasa-arvoa määritellään hyvinvointivaltion peruspostumeista. Tasa-arvo nähdään kaikkien yksilöiden ihmisarvon tunnustamisena, yhtäläisenä kohteluna, perustarpeiden tyydyttämisenä sekä sosiaalisten hyvinvointierojen kaventumisena. Kohtuullisena nähdään, että kaikilla yksilöillä on samat mahdollisuudet synnynnäisistä ominaisuuksista, kuten rodusta tai vanhempien asemasta, huolimatta tavoitella valtaa tai korkeita asemia. Onkin syytä pohtia, eikö musiikin opetus olekin yksi tasa-arvoistava tekijä perusopetuksessa. Kaikille tarjotaan mahdollisuus innostua ja kiinnostua musiikista. Musiikin opetus painottuu muuten maksullisiin musiikkiopistoihin ja kansalaisopistoihin. Tämä luo eroa eri sosioekonomisista taustoista tulevien välille. Siksi onkin aiheellista kysyä, onko musiikin harrastaminen vain harvojen oikeus.

Kovanen (2019, 67) pelkistääkin ajatuksen kaikille yhteisestä musiikinopetuksesta tärkeäksi, jota on syytä vahvistaa. Hän jatkaa, että ”kilpailu- ja tehokkuusajattelun sekä kovien arvojen vastapainoksi tarvitaan pehmeämpää ja kokonaisvaltaisempaa käsitystä ihmisestä, joka muotoutuu ja vahvistuu taiteellisessa toiminnassa”. Tämän vuoksi musiikin opetuksen poistaminen olisikin erittäin ongelmallinen tasa-arvon kannalta. Kuten jo aikaisemmin mainitsin, maailmassa olisi suuri joukko, jonka kosketus taiteeseen olisi huomattavasti suppeampi.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan ”sen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa kaikille tasa-arvoinen ja laadukas koulutus, sekä luoda hyvät edellytykset kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle” (OPS 2014, 7). Opetuksen tarkoituksena on myös luoda pohja oppilaiden sivistykselle, johon jokaisella oppilaalla on oikeus. Opetussuunnitelman arvopohjan mukaan jokaisella oppilaalla on oikeus onnistumiseen koulutyössä ja oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään ja maailmankuvaansa. (OPS 2014, 11-13.) Nämä arvot tukevat monipuolista opetusta ja korostavat laajaa sivistystä, osaamisen sijaan. Tomperi ja Belt (2019, 40-41) toteavatkin osaamisen olevan osa sivistystä, mutta sivistys on käsitteenä paljon laajempi. Heidän mukaansa sivistys on paljon enemmän kuin osaamista. Sivistykseen kuuluu tietojen ja taitojen kartuttamisen lisäksi, maailman kuvan ja -katsomuksen muodostuminen, moraalisuuden ja tunteiden jalostumista sekä luonteen vahvistumista ja kasvua persoonalliseen ihmisyyteen.

Taloudellinen ja sosiaalinen eriarvoistuminen on suurta ja erityisen suuri uhka sivistykselle. Kaikki vanhemmat eivät välttämättä kykene erilaisten arjen haasteiden vuoksi tarjoamaan lapsilleen monipuolisia kokemuksia ja elämyksiä.

3.3 Musiikkikasvatus ja musiikinopetus

Kandidaatin tutkielmassani musiikinopetuksella ymmärrän opetussuunnitelmien perusteisiin kirjatut sisällöt ja tavoitteet luokille 1-9. Keskityn kuitenkin luokkiin 1-6. Tarkastelen opetussuunnitelmanperusteiden tavoitteita tarkemmin luvussa 4. Rajaus perustuu omaan luokanopettajaopiskelijataustaani. Olen kiinnostunut erityisesti musiikkikasvatuksesta luokilla 1-6, koska tällöin opettajana ei välttämättä toimi tutkinnon suorittanut musiikinopettaja. Luokkaa voi opettaa

musiikissa luokanopettaja tai musiikkiin erikoistunut luokanopettaja. Tämä on toki koulukohtaista, kuinka musiikin opetus on järjestetty.

Vesioja (2006, 7-8) määrittelee musiikkikasvatusta kasvatuksen ja musiikinopetuksen kautta. Musiikinopetukseen kuuluu opettaa musiikin oppisisällöt. Musiikin opettaja opettaa kuitenkin ainetta koko persoonallaan, jolloin opetusta sävyttää hänen tunteensa ja käsityksensä musiikista. Musiikkikasvatukseen on siis luontevaa sisällyttää musiikin arvot ja kasvatukselliset merkitykset. Musiikkikasvatusta on kasvatustoimintaa, johon kuitenkin sisältyy olennaisesti musiikin opetus.

Suomalainen kasvatustieteilijä, Juho Hollo on määritellyt musiikillisen kasvun kolmesta näkökulmasta: ”*oppia itse musiikkia*, sitä mistä musiikki muodostuu, *oppia musiikin avulla*, ottaa huomioon tämän päivän ilmiöperustaisuuden opetussuunnitelmissa ja *oppia musiikkiin*, eli saada musiikki osaksi omaa identiteettiä, kasvaa musiikin kautta niin, että saa myönteisen suhteutumisen musiikkiin ja toimintamalleja esimerkiksi omien tunteiden säätelyyn ja oppimaan oppimisen taitoihin” (Ervasti 2019). Käsitteellisesti musiikkikasvatusta voidaan pitää laajempänä terminä kuin musiikinopetusta, sillä hyväksi ihmiseksi kasvu ja muut kasvatukselliset tavoitteet liittyvät varsinaiseen musiikinopetukseen. Käytän kuitenkin musiikkikasvatuksen termiä musiikinopetuksen sijaan siksi, että se kuvaa paremmin kouluissa tapahtuvaa musiikinopetusta paremmin.

Vesiojan (2006, 58,59) mukaan musiikkia opettava opettaja on aina musiikkikasvattaja, sillä hänen arvonsa ja asenteensa musiikkia kohtaan välittyvät opetukseen. Opettaja vaikuttaa myös omalla toiminnallaan oppilaan asenteisiin musiikista. Huhtasen ja Hirvosen (2013, 38) mukaan musiikkikasvattamiseen liittyy sekä muusikkous että kasvattaminen. Monivuotinenkaan kokemus opettamisesta ei tuo varmuutta opettamiseen ilman musiikillista harrastuneisuutta ja kouluttautuneisuutta (Vesioja 2006, 247). Kuten aikaisemmin mainitsin, koulussa toimiva musiikin opettaja voi olla luokanopettaja, musiikki erikoistunut luokanopettaja tai musiikin aineenopettaja. On luonnollisempaa puhua musiikkikasvattamisesta musiikinopetuksen sijaan, sillä musiikinopetus termiä käytettäessä jotain koulumusiikille olennaista jää puuttumaan.

3.4 Välinearvo ja itseisarvo

Musiikin opetusta voidaan tarkastella sekä sen itseisarvon, mutta myös välinearvon kautta, sillä siitä on löydettävissä molempia elementtejä. Musiikin hyödyt ja arvokkuus nähdään usein sen välineellisten arvojen kautta ja sitä erehdytään katsomaan vain hyödykkeiden kautta. Tällä tarkoitan sen arvotusta muiden aineiden kautta. Musiikintunteja voidaan esimerkiksi pitää hengähdystaukoina koulupäivissä tai sen katsotaan parantavan keskittymistä ja aivotoimintaa. Myöskin kouluviihtyvyys ja hyvinvointi nostetaan usein esiin. (Juvonen 2014.) Musiikin oppiaineella voidaan katsoa olevan välineellistä arvoa sitä enemmän mitä enemmän se tuottaa hyötyä johonkin ulkopuoliseen asiaan. Tällöin voidaan tarkoittaa esimerkiksi musiikilla saavutettavia hyötyjä muissa oppiaineissa, sosiaalisessa kehityksessä ja kulttuurin siirtämisessä. (Vesioja 2006, 17-18.)

Kaikki edellä mainittu on arvokasta ja tärkeää, kuitenkin musiikin opetuksen itsearvoisia puolia unohtamatta. Kovanen (2019, 68) tuokin esille taiteen itseisarvon, jossa musiikin nähdään sisältävän sellaista, että se on opiskelemisen arvoista. Hänen mukaansa yleissivistyksen katsotaan sisältävän taiteen itseisarvon, jonka hän perustelee ”kaikille yhteinen musiikinopetus on tärkeää ja sitä on syytä vahvistaa, koska kulttuurinen pääoma ja taide ovat arvokkaita sinänsä” (Kovanen, 2019, 68).

4 MUSIIKKI PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMASSA

Koska paneudun musiikin opettamiseen suomalaisessa peruskoulussa, on syytä tarkastella, mitä musiikin opettamisesta sanotaan perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Keskityn tarkastelemaan lukuja, jotka käsittelevät musiikin opetusta luokilla 1-2 ja 3-6. Rajaan ulkopuolelle luokat 7-9. Rajaukseni perustuu omaan luokanopettaja taustaani. Olen kiinnostunut erityisesti musiikkikasvatuksesta luokilla 1-6 koska tällöin opettajana ei välttämättä toimi tutkinnon suorittanut musiikinopettaja. Luokkaa voi opettaa musiikissa luokanopettaja tai musiikkiin erikoistunut luokanopettaja.

4.1 Luokat 1-2

Musiikin opetus opetussuunnitelman perusteissa luokilla 1-2 nimeää musiikin opetuksen tehtäväksi ”luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen” (OPS 2014, 149). Musiikinopetuksen tehtävänä on tarjota musiikillisen osaamisen laajentumista, musiikillisten taitojen kehittymistä ja jopa pohjaa elinikäiselle harrastukselle. Musiikin merkitysten tulkitsemista eri kulttuureissa ja toiminnallista musiikin opettamista korostetaan. Perusteissa tuodaan myös esille musiikin luova tuottaminen säveltäminen ja ilmaisutaitojen kehittäminen. Musiikin opetuksessa tuodaan vahvasti esille yhteinen tekeminen, yhteenkuuluvuus, ilo ja jokaisen ainutlaatuisuus musiikissa. ”Oppiaineen tehtävä on myös tukea kinesteettisen ja auditiivisen hahmotuskyvyn muodostumista, terveen äänenkäytön sekä myönteisen musiikkisuhteen kehittymistä” (OPS 2014, 149). Musiikillisen toiminnan on tarkoitus liittyä luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja luoda tilaisuuksia, jossa oppilaat pääsevät suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia musiikillisiä kokonaisuuksia. (OPS 2014, 149.)

Opetuksen tavoitteet liittyvät osallisuuteen, kulttuurien ymmärrykseen ja monilukutaitoon, hyvinvointiin ja turvallisuuteen musiikissa ja oppimaan oppimiseen musiikissa. OPS:in sisällöt ja tavoitteet eivät sisällä selkeitä määräyksiä toteutustapaan ja asiaan liittyen. Esimerkiksi aikaisemmin musiikin opetukseen on kuulunut opettaa kansanlaulut, toisin kuin nykyään tavoitteet ovat luonteeltaan vapaampia ja tulkinnanvaraisempia. Tavoitteet ovat ”kannustaa oppilasta kokeilemaan ja hahmottamaan musiikillista ympäristöään - -” tai ”ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan että soittamaan ryhmän jäsenenä” (OPS, 2014, 150). Tämä toki lisää opettajan vapautta ja mahdollisuutta toteuttaa musiikin opetus haluamallaan tavalla. Kuitenkin melko abstrakteista sisällöistä olennaisten sisältökokonaisuuksien havaitseminen on yhä vaikeampaa. Opetussuunnitelman ollessa näin vapaatulkintainen aiheuttaa se hajontaa ja mahdollisesti eriarvoisuutta koulujen välillä. Koulujen musiikintuntien sisällöissä voi olla suuriakin poikkeavuuksia, kun sisältöjä ei avata enemmän Opettajuus on kuitenkin professio, ja sen myötä opettajalla on paljon valtaa vaikuttaa tuottamaansa sisältöön. Asiana tämä on varsin monisyinen ja on vaikeaa sanoa, onko monitulkintainen sisältö hyvästä vai pahasta.

4.2 Luokat 3-6

Vuosiluokilla 3-6 musiikin oppiaineen tehtävä kuvataan samankaltaisena kuin vuosiluokilla 1-2. Tavoitteet ja sisällöt noudattelevat myöskin samaa jakoa: osallisuus, musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen, kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito, hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa sekä oppimaan oppiminen musiikissa. Tavoitteet ovat yhteydessä vuosiluokkien 1-2 tavoitteisiin ja ne ovat selkeä jatkumo niihin. Tavoitteet suuntaavat kohti syvempää musiikillista ymmärrystä ja nostavat oppilasta omatoimisena toimijana esille. Tavoitteet ja sisällöt noudattelevat samaa abstraktia kaavaa kuin luokilla 1-2, joka mahdollistaa opettajalle musiikin tuntien vapaan toteutuksen, toki opetussuunnitelman tavoitteiden hengessä. (OPS, 2014, 293-294.)

Kun tarkastelee musiikin opetuksen sisältöjä ja tavoitteita, niiden moniulotteisuutta ja laajuutta, ei voi olla hämmästelemättä musiikin opetuksen arvostuksen puutetta. Esiin nousee vahvasti myös kysymys, kuinka näihin

tavoitteisiin on koskaan mahdollista päästä opetukseen varatulla tuntimäärällä. Opetussuunnitelmasta nousevat esille sekä musiikin välineelliset hyödyt että sen itseisarvoinen hyöty.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Asetin itselleni kolme tutkimuskysymystä, joiden valossa tutkin aineistoani.

Asettamani tutkimustehtävät:

1. Mikä on musiikinopetuksen rooli perusopetuksessa sivistyksen näkökulmasta?
2. Mikä on musiikin opetuksen rooli perusopetuksessa tasa-arvon näkökulmasta?
3. Kuinka musiikkia arvotetaan?

Halusin tutkia musiikkikasvatuksen ja musiikin opetuksen sivistävää ja tasa-arvoistavaa roolia perusopetuksessa ja tarkastella, kuinka eritavoin musiikkikasvatusta arvotetaan ja millaisia arvoja sille annetaan. Tutkimuksen tarkoituksena on luoda yleiskuvaa musiikin opetuksen syistä ja arvoista.

Tutkimukseni on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Päädyin tähän menetelmään, sillä uskon, että sen avulla saan kattavaa tietoa aiheestani. Menetelmänä kuvaileva kirjallisuuskatsaus mahdollistaa myös melko väljät tutkimustehtävät, toisinkuin esimerkiksi systemaattinen kirjallisuuskatsaus, jossa tutkimustehtävät olisi pitänyt asettaa rajatummiksi. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus mahdollistaa laajan aineiston ja sen avulla voidaan kuvailla tutkittavaa ilmiötä laaja-alaisesti ja luokitella tutkittavan ilmiön ominaisuuksia, kuitenkin ilman tiukkoja sääntöjä. (Salminen 2011, 6.)

5.1 Tutkielman metodologiset valinnat

Kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmä, jossa perehdytään jo olemassa olevaan aineistoon, nk. sekundaariaineistoon (Eskola & Suoranta 2005, 117). Sen tarkoituksena on rakentaa kokonaiskuvaa käsiteltävästä asiasta ja kerätä yhteen aikaisemmin tutkittuja tuloksia (Salminen 2011, 3-4). Omaan kandidaatin tutkielmaani tämä sopi hyvin, sillä olemassa olevaa materiaalia oli kattavasti ja koin saavani parhaiten vastaukset tutkimustehtäviini käyttämällä jo olemassa olevaa tietoa. Aineistooni valitsemani dokumentit valikoituivat sen mukaan, kuinka hyvin sain niistä vastauksia tutkimustehtäviini.

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa voidaan luoda yleiskatsaus tutkittavasta aiheesta, ilman tiukkoja ja tarkkoja sääntöjä. Tutkimustehtävät ovat laajempia ja avoimempia, kuin systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa tai meta-analyysissä. Tyypillistä on myös, että tutkimusaineistoa ei seulota yhtä tarkasti kuin systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa. Kohteena olevasta aiheesta saadaan huomattavasti suurempi otos. Mahdollisuutena on jäsentää, tiivistää tai tuottaa uutta tietoa aiheesta. (Salminen 2011, 6-8.)

Valitsin kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmäksi aiheeni laaja-alaisuuden vuoksi. Näin voin asettaa väljät tutkimustehtävät ja saada mahdollisimman laajan kokonaiskuvan musiikin opettamisen syistä ja sen roolista perusopetuksessa. Aineistoni koostuu yhdeksästä pro gradusta, jotka vastaavat tutkimustehtäviini.

5.2 Aineiston valinta ja erittely

Tutkimuksen aineiston haku on toteutettu käyttämällä Tampereen yliopiston kirjaston TuniLib-hakua ja Google Scholar hakua. Lisäksi hain aineistoa Jyväskylän ja Oulun yliopiston opinnäytearkistosta. Kun aloin keräämään aineistoa, asetin rajausta varten tietyt sisäänotto- ja poissulkumenetelmät.

Sisäänottomenetelmät:

1. 2014-2019 julkaistu aineisto
2. Musiikkikasvatusta ja musiikin opetusta koskeva materiaali
3. Kasvatustieteen tiedekunta

Ulossulkumenetelmät:

1. Vieraskielinen materiaali
2. Ammattikorkeakoulutasoiset opinnäytetyöt
3. Kandidaatintutkielmat
4. Varhaiskasvatukseen, yläkouluun ja lukioihin kohdistuvat materiaalit

Rajasin aineistoni julkaisuvuodet ajanjaksolle 2014-2019, sillä tavoitteenani oli löytää mahdollisimman tuoretta tietoa aiheesta. Aikarajaus onnistui mielestäni hyvin, sillä se sisältää uuden opetussuunnitelman perusteiden voimaan tuleminen, jolloin on mahdollista tarkastella musiikkikasvatusta sen nykyisessä tilassa. Koska tutkin musiikkikasvatusta kouluissa rajasin aineistoni koskemaan kasvatustieteen tiedekunnan opinnäytetöitä. Aiheesta olisi löytynyt paljon ammattikorkeakoulutasoisia töitä ja jonkin verran kandidaatin tutkielmia. Koin kuitenkin selvimmäksi rajata aineiston ainoastaan pro graduihin, sillä en uskonut, että kandidaatintutkielmat ja ammattikorkeakoulutasoiset työt olisivat tuoneet tutkimukselleni lisäarvoa.

Rajasin ulos myös vieraskielisen materiaalin, sillä halusin keskittyä suomalaisen perusopetuksen musiikinopetukseen ja syihin, miksi sitä opetetaan. Ulkopuolelle jäivät myös varhaiskasvatusta, yläkoulu ja lukiota koskevat materiaalit.

Hakiessani aineistoa TuniLib:stä käytin hakusanoina musiik* AND opetu*. Yliopistojen opinnäytearkistoista hakiessani, käyttämäni hakusanat olivat: "musiikin opetuksen merkitys" AND musiik* AND luokanopettaja AND alakoulu. Google scholar haussa hakusanoinani olivat: musiikinopetus, luokanopettaja ja alakoulu. Rajasin ulos patentit ja lainaukset, sekä lajittelin aineiston osuvuuden mukaan. Tästäkin huolimatta hakutuloksia tuli runsaasti. Näin ollen päädyin huomioimaan vain kaksi ensimmäistä sivua. Taulukossa 1 on esitelty hakukriteerit.

Taulukko. 1 Hakukriteerit

Hakukriteerit	Hakukone

	TuniLib	Google Scholar	Yliopistojen graduarkistot
Hakusanat	musiik* AND opetu*	musiikinopetus AND luokanopettaja AND alakoulu	"musiikin opetuksen merkitys" AND musiik* AND luokanopettaja AND alakoulu
Aikaväli	1.1.2014-31.10.2019	2014-2019	2014-2019
Lajittelu		Osuuus	
Aineisto	Pro Gradut	Pro Gradut	Pro Gradut
Tieteenala	Kasvatustiede		Kasvatustiede
Kieli	Suomi	Suomi	Suomi

Aineistoa läpikäydessäni rajauksista huolimatta sieltä löytyi paljon tietoa musiikin merkityksestä varhaiselle kehitykselle sekä sen positiivisista vaikutuksista myös elämän ehtopuolelle. Kuitenkin, koska olen kiinnostunut musiikin opetuksesta osana perusopetusta, vieläpä luokanopettajan näkökulmasta, toin esille vain luokkiin 1-6 suuntautuvat asiat. Päädyin myös rajaamaan aineistoni ulkopuolelle yhden pro gradun, joka käsitteli oppiainerajat ylittävää musiikin opetusta, sillä en kokenut sen vastaavan tutkimustehtäviini.

Taulukko 2. Kirjallisuuskatsaukseen käytetty aineisto.

Gradun aihe	Kirjoittaja(t) ja ilmestymisvuosi	Hakukone, joka antoi osuman:
Mitä luokanopettajat voivat oppia lastentarhanopettajilta? Analyysi musiikin merkityksestä, käytöstä ja toimijuudesta	Kirsi Kero-Katajainen, 2015.	TuniLib
Taidekasvattaja kasvatuksen tehtävien toteuttajana luokanopettajien käsityksiä ja kokemuksia taideaineiden opettamisesta	Iida Lemmetyinen ja Tarleena Malinen, 2015.	TuniLib

Musiikin opettaminen: Mörkö vai mahdollisuus? Luokanopettajaopiskelijoiden koulumuistoja ja niiden merkityksiä suhtautumiseen musiikkia ja sen opettamista kohtaan	Krista Kuusijärvi, 2015.	Oulun yliopiston julkaisuarkisto, jultika.
Miksi musiikkia tutkitaan ja opetetaan? Asiantuntijoiden käsityksiä musiikintutkimuksen, musiikkikasvatuksen ja yhteiskunnan välisistä suhteista	Sari-Anne Kangas ja Maarit Poikela, 2015.	Oulun yliopiston julkaisuarkisto, jultika.
Luokanopettaja musiikkikasvattajana – Opiskelijoiden näkemyksiä musiikista osana opetta juutta ja koulun toimintakulttuuria	Hilla Korpela ja Henna Koukkari, 2018.	Oulun yliopiston julkaisuarkisto, jultika.
”Se soitto vaan tuo jotenkin iloa.” Näkökulmia musiikillisiin merkityksiin	Susanna Kentala, 2019.	Jyväskylän yliopiston avoimen tiedon keskus, opinnäytehaku.
”Minä voin kasvattaa lasta musiikkiin” - musiikkia opettavien luokanopettajien käsityksiä alakoulun musiikkikasvatuksesta	Päivi Räisänen, 2018.	Google scholar, Jyväskylän yliopiston avoimen tiedon keskus, opinnäytehaku.
Musiikinopettajien kokemuksia musiikin yhteydestä alakoulun oppilaiden kouluhyvinvointiin	Antti Hulkko, 2018.	Google scholar, Jyväskylän yliopiston avoimen tiedon keskus, opinnäytehaku.
Kyselytutkimus lappilaisten opettajien näkemyksistä musiikin opettamisesta alakoulussa	Juuso Haavikko ja Sandra Haavikko, 2016.	Google scholar.

5.3 Aineiston analyysi

Aineistoni analyysi on toteutettu sisällönanalyysinä. Sisällönanalyysin tavoitteena on koota tutkittavasta ilmiöstä tiivis ja yleinen kuvaus. Kerätty aineisto järjestetään johtopäätösten tekoa varten. Tuomi ja Sarajärvi (2002, 94-95) kuvaavat laadullisen tutkimuksen analyysin neliportaisena. Aluksi tärkeintä on päättää, mikä aineistossa kiinnostaa ja keskittyä vain siihen. Omaan

päätökseeni vaikutti valitsemani tutkimustehtävät. Aloitin aineiston analyysin silmäilemällä läpi aineistoni, joka koostui yhdeksästä pro gradusta ja samalla poimin alustavasti aineistosta tutkimustehtäviini vastaavia asioita.

Sisällönanalyysin seuraavassa vaiheessa aineisto käydään huolellisesti läpi ja sieltä poimitaan omaan kiinnostukseen liittyvät asiat sekä erotetaan ne muusta aineistosta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94). Selasin aineistoni läpi tutkimuskysymys kerrallaan ja litteroin aineistoni etsimällä tutkimustehtäviini sopivat asiat ja jättämällä ulkopuolelle kaiken, mikä ei ollut tutkimustehtävieni kannalta olennaista. Seuraavaksi keräsin aineistosta poimimani asiat yhteen.

Kolmanneksi aineisto luokitellaan, teemoitetaan tai tyyjitellään. Teemoitus määritellään luokituksen kaltaiseksi menetelmäksi, jossa aineisto jaetaan erilaisiin teemoihin, eli pilkotaan osiin ja katsotaan, mitä kustakin teemasta sanotaan. Tarkoituksena on muodostaa aineistosta ryhmiä, jolloin aineisto on samalla mahdollista tiivistää mutta myös kuvata mahdollisimman laajasti. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95, 105.) Teemoitin aineistoni tutkimuskysymyksieni mukaisesti, vastaamaan kaikkiin kysymyksiin. Kysymykset olivat aika laajoja, joten teemoittaminen helpotti niiden käsittelyä.

Viimeisenä askeleena on aineiston yhteen kokoaminen, jota seuraava lukuni käsittelee kokonaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94.) Käydessäni aineistoa läpi pohdin sen riittävyttä. Kuitenkin, mitä tarkemmin kävin sitä läpi, huomasin sen toistavan samoja asioita. Tätä kutsutaankin aineiston kylläntymiseksi, eli saturaatioksi (Eskola & Suorata 1998, 62). Koin, että en saanut aineistosta enää merkittävästi uutta tietoa, joten päädyin luottamaan aineistoni olevan riittävä.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tavoitteenani oli etsiä syitä ja perusteluja musiikkikasvatukselle. Tarkastelen sitä osana sivistävää ja tasa-arvoista peruskoulua ja sen roolia ja vaikuttavuutta kahteen edellä mainittuun suomalaisen koulutuksen perusajatukseen. Lisäksi koin mielekkääksi tarkastella musiikkiin liittyviä arvotuksia. *Pohdin*, kuinka eritavoin musiikkikasvatuksen olemassaoloa perustellaan ja millaisia eri arvoja se saa. Arvot menevät osittain päällekkäin sivistävien ja tasa-arvoistavien tekijöiden kanssa, mutta koen niiden yhdessä havainnollistavan kattavasti musiikkikasvatuksen merkitystä ja asemaa. Suomalaisen koulun kantavia teemoja sivistystä ja tasa-arvoa oli käsitelty suurimmassa osassa aineistoni pro graduissa. Tämä ei liene ole ihme, kun peilaa musiikkikasvatusta musiikin opetuksen historiaan, jota luku 2 käsittelee.

6.1 *Mikä on musiikkikasvatuksen rooli perusopetuksessa sivistyksen näkökulmasta?*

Kun käsitellään musiikkikasvatuksen sivistävää roolia, puhe ohjautuu usein siihen mitä musiikissa pitäisi opettaa, että se olisi sivistävää. Tällainen keskustelu on erittäin antoisaa ja musiikinopetuksen sisällöstä ja toteutuksesta on syytäkin puhua. Kuitenkin kandidaatin tutkielmassani tavoitteena on keskittyä musiikkikasvatuksen nykyiseen tilaan, pohtien sen sivistyksellistä arvoa. Teemoitin musiikkikasvatuksen sivistävän luonteen viiteen teemaan: musiikki ja estetiikka, musiikki ja kulttuuri, musiikin universaalius, musiikki kriittisen ajattelukyvyn kehittämisen välineenä ja vaikuttamisen mahdollisuutena ja musiikkisuhde.

Ensimmäisenä nostan esiin estetiikan näkökulman musiikkikasvatuksessa, jota voidaan pitää taidekasvatusta ohjaavana tieteenä. Esteettinen voidaan määritellä yksinkertaisesti aistiseksi ja aistivoimaiseksi.

Estetiikan määritelmään tarkoitetaan myös kauneuden tajua ja ihmisen taitoja suhteessa siihen. Ihmisellä on ymmärrys aistisesti kauniista ja kuinka hän voi luoda sitä itse. Taide nähdään myös maailmasuhteena, jossa taiteen tekemisen tarkoitus on hahmottaa ja sanoittaa osallisuuttaan ja toiminnan suhdetta todellisuuteen. (Lemmetyinen & Malinen 2015, 17; Korpela & Koukkari 2018, 13.)

Toisena teemana on musiikin osallisuus kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Musiikki ja muut taideaineet tulisi nähdä osana laaja-alaista sivistystä. Niiden arvo on erityisesti kulttuuriperinnön ylläpitäjänä, mutta toisaalta myös sen kehittäjänä. Musiikkikasvatusta pidetään luontevana siltana kulttuurien välillä, mutta samalla kuitenkin tukevan omaan kulttuuriin kasvamista. (Räisänen 2018, 27.) Musiikki on kulttuurinen ja yhteiskunnallinen ilmiö, ei vain soivaa ainesta. Sen avulla kasvatetaan ja sosiaalistetaan kulttuuriin ja sitä pidetään yhteistoimintana, jossa on mahdollista jakaa musiikillisia ajatuksia. Musiikin yhdistävää voimaa korostettiin ja sitä pidettiin mahdollisuutena sitoa eri kulttuureita yhteen. Musiikin merkitys kulttuurille konkretisoituu erityisesti silloin kuin oppilas pääsee itse musisoimaan ja soittamaan musiikkia. Tämä voi avata ymmärtämään jotain aivan uutta. (Kentala 2019, 25-26.)

Musiikilla nähdään olevan osansa kulttuuriperinnön viejänä mutta myös sen kehittäjänä. Musiikki on aina osa kutakin aikaa ja paikkaa ja sillä on tärkeä rooli osana kulttuurista rikkautta. Musiikin ja taiteen nähtiin olevan osa toimivaa yhteiskuntaa ja siksi siihen täytyy valmistaa. (Korpela & Koukkari 2018, 10.) Musiikkikasvatuksen sivistävä puoli nähtiin sen yhteytenä koulumaailman ulkopuolella kohdattaviin musiikkikulttuureihin ja -käytäntöihin. Tarkoituksena on sivistää oppilaat ymmärtämään musiikillista maailmaa ja sen monimuotoisuutta. (Kangas & Poikela 2015,)

Musiikkikasvatuksen yhteydessä tuotiin sen osallisuus koulun juhliin ja musiikkiesityksiin, jotka ovat osa koulun toimintakulttuuria. Erilaiset juhlat ja perinteet kuuluvat suomalaisiin kouluihin ja niissä esitettävät esitykset viestivät kutakin aikaa, menneisyyttä ja perinteitä unohtamatta. (Korpela & Koukkari 2018, 17?)

Kolmanneksi teemaksi määrittelin musiikin universaaliuden ja sen vaikutukset monikulttuurisuuskasvatukseen. Universaalius musiikissa oli varsin ongelmallinen termi, sillä toisaalta musiikin kieli nähtiin yleismaailmallisena ja

sen vaikutukset ovat nähtävissä ympäri maailmaa. (Räisänen 2018, 25). Musiikin nähtiin olevan myös kaikille kuuluvaa ja kaikkien ymmärtämää, mutta kuitenkin sen luomat merkitykset eivät ole universaaleja. Jokainen yksilö kokee ja antaa musiikille erilaisia merkityksiä, eri kulttuureista puhumattakaan. (Kangas & Poikela 2015, 21,35; Kero-Katajainen 2015, 20.) Tässä yhteydessä mainittiin musiikin voima suvaitsevuuden ja kommunikoinnin lisäämisen, sekä monikulttuurisuuden ymmärtämisen keinona. Monikulttuurisessa musiikkikasvatuksessa oppilaan kyky ymmärtää, arvostaa ja tuntea erilaista etnisistä ryhmistä tulevia kehittyvät. Musiikkikasvatuksen tavoitteena on kasvattaa empaattisia ymmärtäviä ja ajattelevia yksilöitä, jotka kykenevät ottamaan toiset huomioon. (Kangas & Poikela 2015, 27.)

Neljänneksi tuon esiin musiikin osallisuuden kriittisen ajattelukyvyn kehittymisessä ja vaikuttamismahdollisuuksissa. Nykyinen maailma on hyvin estetisoitunut ja se tarjoaa paljon virikkeitä. Musiikkia käytetään paljon mainonnassa ja manipulaation välineenä, siksi sen luonteen ymmärtämistä ja kriittistä suhtautumista tarvitaan. Oman ja yhteisen toiminnan arviointitaitoja tarvitaan ja musiikki ja taide voivat olla yksi keino nähdä toisin. (Kentala 2019, 20.) Taidekasvatuksen yhteydessä on käsitelty myös tiedon ja sen muodostumisen kautta. Tällöin näkökulmana on oppimisprosessin kokonaisvaltaisuus. Prosessi ja tuotos nähdään yhtä arvokkaina, jolloin voidaan huomioida mahdollisimman erilaisia oppijoita kokonaisvaltaisesti. Tällaisen kokonaisvaltaisen ja konkreettisen tekemisen kautta oppilaalle kehittyy esteettistä, eettistä ja ekologista ajattelukykyä, sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Musiikkikasvatuksella on osansa kriittisen ajattelukyvyn, luovuuden ja ongelmanratkaisutaitojen kehittymisessä. (Lemmetyinen & Malinen 2015, 18; Korpela & Koukkari 2018, 21-22.)

Kangas ja Poikela tuovat esiin tärkeän kysymyksen musiikin opetuksesta. Hyvinkin yleisen pohdinnan aiheena on musiikinopetuksen tärkeys kouluissa, kun musiikin kanssa on mahdollisuus olla tekemisissä päivittäin olemalla aktiivinen yhteiskunnan jäsen. Kuitenkin juuri kouluissa tapahtuva musiikinopetuksen katsotaan tarjoavan mahdollisuus sosialisointiin, mitä pidetään yhtenä kasvatuksen perimmäisistä tehtävistä. Musiikinopetuksen avulla voidaan myös välittää arvoja, muuttaa niitä sekä saavuttaa hyvää elämää. (Kangas & Poikela 2015, 41.) Ajankohtaisuus on musiikissa tärkeä arvo, sillä

sen avulla se pystyy välittämään ajankohtaista tietoa yhteiskunnan tilasta. (Kangas & Poikela 2015, 33). Korpela ja Koukkari muistuttavat myös hyvin konkreettisista harjoituksista vaikuttamiseen. Esitykset ja niihin valmistautuminen vaativat ajatusprosessin, mihin niillä tahdotaan pyrkiä. Myöskin esityksen valmistelu yhdessä mahdollistaa useiden sosiaalisten ja ryhmässä toimimisen taitojen harjoittelun, mitä tarvitaankin nykypäivän monimuotoisessa ympäristössä. (Korpela & Koukkari 2018, 18-19.?) Esitysten lisäksi mainittiin oppilaan osallistaminen musiikin tuntien sisällön vaikuttamiseen (Kentala 2019, 26-27.), jolloin opiskelija voi harjoitella vaikuttamista.

Viimeisenä teemana on oppilaan musiikkisuhde ja sen yhteys sivistykseen. Krista Kuusijärvi nostaa gradussaan esiin sivistyskäsityksen muuttumisen. Aikaisemmin musiikin osalta sen katsottiin tarkoittavan hyvän musiikin arvostamista. Nykyään se nähdään jokaisen oppilaan yksilöllisenä suhteena ja suhtautumisena musiikkiin, joka vaikuttaa oppilaan musiikillisen kiinnostuksen laatuun, määrään, sekä myöhempään harrastuneisuuteen. Näin musiikin opiskelun merkitykset muotoutuvat musisoinnin ja yksilöllisten kokemusten kautta. (Kuusijärvi 2015, 11; Räisänen 2018, 23.) Länsimaisessa kasvatuksessa voidaan erottaa kaksi kasvatuksellista ihannetta: yleissivistävän kasvatuksen ihanne, jolla tarkoitetaan ihmisen todellisuuden kokeminen kokemuksellisesti, älyllisesti ja käsitteellisesti ja älyllisen vapauden ihanne, jolla tarkoitetaan ihmisen omatoimisuutta tiedon rakentamisessa ja tuottamisessa. Näiden kasvatuksellisten ihanteiden toteutumista tukevat ongelmaperusteiset keinot, esimerkiksi ilmiöpohjainen oppiminen, joka on suuri osa taide- ja musiikkikasvatusta. (Lemmetyinen & Malinen 2015, 20-21.)

6.2 Mikä on musiikkikasvatuksen rooli perusopetuksessa tasa-arvon näkökulmasta?

Toinen suomalaisen koulutuksen perusarvoista on tasa-arvo. Useammassa aineistoni pro graduissa viitattiin musiikinopetuksen merkitykseen tasa-arvoisen koulutuksen toteutumiseen. Musiikin opetus nähtiin jokaisen oppilaan oikeutena ja jopa velvollisuutena alakoulussa. (Räisänen 2018, 20; Kuusijärvi 2015, 7.) Teemoitin musiikin opetuksen roolin tasa-arvoisessa perusopetuksessa

kolmeen teemaan: Oppilaan kokonaisena näkeminen, syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ehkäisy, koko ikäluokan musiikillinen tavoittaminen.

Musiikki taideaineena pitää ymmärtää taiteen, taidon ja tiedon kautta. Kaikki nämä kuuluvat kokonaiseen oppimisprosessiin, joka mahdollistaa myös oppilaan kokonaisena näkemisen. Kokonaisessa ja kokonaisvaltaisessa oppimisprosessissa prosessi ja lopputulos nähdään yhtä arvokkaina ja ajattelua ja toimintaa ei voida erottaa toisistaan. Tässä prosessissa oppilas voidaan huomioida kokonaisena persoonallisuuksien erialueiden kehittymisen ja minäkuvan rakentumisen kautta. (Lemmetyinen & Malinen 2015, 18.) Korpela ja Koukkari (2018, 19-20) lainaavat Nikkasta viitatessaan koulun yhteiskunnallisiin tavoitteisiin, joihin voidaan pitää tasa-arvon ja demokratian edistäminen. Tällöin oppilas tulisi nähdä musiikillisen toimijuuden mukaan eikä musiikillisten taitojen. Tällöin kaikki huomioiva ja osallistava musiikinopetus antaa mahdollisuuden jokaiselle oppilaalle taustastaan ja persoonastaan riippumatta, toteuttaa itseään musiikillisesti. Räisänen tuo esiin musiikin oppiaineen erityisyyden muihin oppiaineisiin verrattuna. Musiikissa oppilaiden vahvuudet nähdään eri tavalla kuin muissa aineissa. Musiikki tuo myös vaihtelua oppilaiden päivään. (Räisänen 2018, 24.)

Yhteisöllinen työskentely musiikillisten esitysten parissa tarjoaa vastapainoa koulussa usein tapahtuvalle yksilölle ja kielelliselle työskentelylle. Siinä musiikki asettaa tasa-arvoiseen asemaan ne, joille kielelliset tehtävät ovat haastavia. Monipuolisena oppiaineena, erilaisilla taidoilla varustetut oppilaat voivat osallistua musiikin projekteihin. (Räisänen 2018, 25.) Räisänen jatkaa, että ”musiikki antaa jokaiselle mahdollisuuden luovuuteen, yhteisöllisyyteen ja itseilmaisuun” (Räisänen 2018, 26).

Seuraavaksi käsittelemme musiikkikasvatuksen tasa-arvoistavaa roolia syrjäytyminen ja eriarvoisuuden ehkäisyn kannalta (Lemmetyinen & Malinen 2015, 20). Musiikkitoiminta voidaan nähdä olevan osa koulun kasvatustehtävää, koska sillä on mahdollisuuksia oppilaan kokonaisvaltaisen kasvun ja hyvän elämän rakentamisessa. (Korpela & Koukkari 2018, 19.) ”Monipuolisella taito- ja taideaineiden opetuksella saavutetaan hyvin laaja-alaisia oppimista: arjessa tarvittavia elämäntaitoja, kädentaitoja, ajattelua ja kulttuurista osaamista.” (Korpela & Koukkari 2018, 20-21). Tällaiset taidot voidaan hyvinkin nähdä monipuolisina, syrjäytymistä ja eriarvoisuutta ehkäisevinä ja ilman musiikin

opetusta suuri osa oppilaista jäisi vaille kosketusta näihin. Musiikkikasvatuksella on tärkeä rooli tukea oppilaan kokonaisvaltaista ihmisenä kasvamista. On mahdollista, että laadukkaassa musiikkikasvatuksessa oppilaalle syntyy elinikäinen suhde musiikkiin, rikastuttaen tällä tavoin elämää. Sekä musiikin kuuntelemisella että tuottamisella on positiivinen vaikutus yksilön terveyteen, kasvuun ja tasapainoisuuteen. Musiikkikasvatuksella on myös yhteiskunnallinen hyöty: tuomalla työpaikkoja ja vahvistamalla luovaa osaamista. (Haavikko & Haavikko 2016, 9). Tällöin huomioidaan oppilaat yksilöinä, kaikkien taitoja ja persoonallisuutta arvostetaan ja niitä halutaan kehittää.

Käsitteenä luovuus liitetään suuriin taiteilijoihin ja suuren innoituksen vallassa luotuihin teoksiin. Uusimassa opetussuunnitelmassa musiikin oppiaineen kohdalla luovuus mainitaan esimerkiksi sävellyksen muodossa (Opetussuunnitelman perusteet 2014). Koulukontekstissa tämä tulisi mieltää kaikkien oikeudeksi, tutustumisena johonkin uuteen, jolloin monipuolinen muusikkous kehittyy (Kentala 2019, 33). Koulujen musiikin opetus tarjoaa mahdollisuuden kokeilulle oikean tilan, välineiden ja opetuksen muodossa, jolloin on mahdollista toteuttaa luovia prosesseja. Räisänen tuo Pro gradussaan esiin, että musiikinopettajan täytyy ymmärtää moninaiset roolinsa opetuksen mahdollistajana, oppimisympäristön muokkaajana, kanssaoppijana ja innostajana (Räisänen 2018). Musiikkikasvatuksen merkitys syrjäytymisen ja eriarvoistumisen ehkäisijänä onkin juuri ihmisen kokonaisvaltaisena näkemistä, luovuuden tukemista, oppilaiden yksilöllistä huomioimista ja heidän taitojensa kanavoimista mielekkäisiin ja innostaviin projekteihin.

Suurin osa koulun aloittavista oppilaista on jollain tavalla musiikin kanssa tekemissä ennen koulun aloittamista. Kuitenkin alakoulussa musiikkikasvatus tavoittaa ensimmäistä kertaa koko ikäluokan. Tällöin musiikkikasvatus on pakollista ja samalla mahdollista kaikille harrastuneisuudesta tai vanhempien aktiivisuudesta riippumatta. (Kuusinen 2015, 7.) Musiikkikasvatus kuuluu jokaiselle oppilaalle mutta heillä on myös velvollisuus osallistua opetukseen. Koska musiikinopetus on kaikille kuuluvaa, sen tulisi olla kaikki oppilaat huomioivaa, aikaisemmasta musiikillisesta taustasta huolimatta. Muihin oppiaineisiin verrattaessa lapsen musiikillisissa taidoissa on paljon vaihtelua. Lapsi tuo musiikintunnille kotona omaksumansa arvot ja asenteet musiikkia kohtaan. (Räisänen 2018, 20; Korpela & Koukkari 2018, 12; Kentala 2019, 19.)

Koulu musiikki kuuluu kaikille, lahjakkaiden lisäksi myös aloittelijoille (Korpela & Koukkari 2018, 58). Musiikkikasvatuksen tavoitteena on kuitenkin elinikäisen musiikkiharrastuksen ja oman, henkilökohtaisen musiikkisuhteen kehittäminen. (Kuusinen 2015, 10.) Kangas ja Poikela (2015 90) lisäävät, että jos musiikki poistettaisiin opetuksesta, mikään muu aine ei voisi korvata sen oppitunneilla käsiteltäviä asioita. Räisänen (2018,11) jatkaa, että se on erityisessä asemassa muihin oppiaineisiin nähden, sillä se virittää ihmistä yhtä aikaa fyysisesti, älyllisesti, sosiaalisesti ja psyykkisesti.

Musiikin asema valinnaisaineena onkin ongelmallinen, sillä usein valinnaisille kursseille päätyvät ne, jotka muutenkin harrastavat musiikkia. Musiikin opetusta olisi tärkeää mahdollistaa juuri niille, joilla ei ole mahdollisuutta musiikkiharrastukseen, sillä musiikin tunnin voivat olla joillekin ainoa kosketus musiikkiin (Kangas & Poikela 2015, 94-95.) ja erityisesti sen kasvattavaan puoleen. Kangas ja Poikela (2015, 92-93) tuovat esiin myös arvovapaan ja monipuolisen musiikkilajien huomioimisen. Jotkut oppilaista eivät ole välttämättä olleet koskaan tekemisessä klassisen musiikin kanssa ja sen esiintuomisessa oppilas voi löytää uuden ja innostavan musiikkigenren. Koulun tulisikin antaa mahdollisuus tutustua sellaiseen musiikkiin, johon oppilas ei ole aikaisemmin saanut mahdollisuutta (Räisänen 2018, 19-20). Vaikka musiikkia on nykyään helposti saatavilla ja oppilas voikin kuunnella musiikkia päivittäin, runsaan tarjonnan edessä voi tulla vaikeuksia kaikkien mahdollisuuksien kanssa. Siksi koulun musiikkikasvatuksella, joka tarjoaa välineitä ja näkökulmia musiikkiin, on paikkansa. (Poikela & Kangas 2015, 91-92.) Koulun musiikkikasvatuksella onkin mahdollista tavoittaa kaikki lapset, jolloin musiikki elitistisenä taiteena muuttuu kaikkien ilmaisumuodoksi, (Lemmetyinen & Malinen 2015, 22). Koulun musiikin opetuksen yksi tärkeä tehtävä on vahvistaa oppilaan musiikkisuhdetta ja luoda mahdollisuudet omatoimiselle, vapaa-ajan musisoinnille (Räisänen 2018, 11), johon kaikilla oppilailla ei ole ollut mahdollisuutta.

Kaikille täytyy antaa mahdollisuus osallistua musiikillisiin prosesseihin. Musiikkia ei voi myöskään määritellä vain soivaksi materiaaliksi. Sen lisäksi se on sosiaalinen ja kulttuurinen ilmiö, johon kuuluu yhteistoiminta ja musiikillisten ajatusten jakaminen. (Kentala 2019, 22). Sen vuoksi, vaikka musiikkia onkin helposti saatavilla, koulujen musiikin opetuksella on oma erityinen kasvattava arvonsa. Kasvatus voidaan aina nähdä sosiaalistamisena ja kulttuuriin

kasvamisena. Tästä huolimatta perinteisiin ja kulttuuriin on suhtauduttava kriittisesti ja kasvatuksen on kyettävä vastaamaan muuttuvaan yhteiskuntaan ja kulttuuriin. (Kentala 2019, 22; Kangas & Poikela 2015, 41.)

6.3 *Kuinka musiikkikasvatusta arvotetaan?*

Musiikkikasvatus arvotettiin monin eri keinoin. Teemoitin nämä arvot kolmeen teemaan: välinearvo, itseisarvo ja psyykkinen merkittävyys. Aineistosta tuli useaankin kertaan ilmi, että musiikin opetuksen arvoa ei ole täysin johdonmukaista selittää pelkän väline- tai itseisarvon kannalta. Se tulee nähdä sekä välineenä että päämääränä, jotta sen kokonaisarvo näyttäytyy. Tässä luvussa olen kuitenkin erotellut väline- ja itseisarvon omiksi alaluvuikseen ja lisännyt yhdeksi alaluvuksi psyykkisen merkittävyyden.

Musiikkia voidaan pitää opetettavan taideaineen lisäksi opettavaisena väliaineena, jolla on positiivisia vaikutuksia silloin muihin oppiaineisiin (Korpela & Koukkari 2018, 9). Musiikin merkityksiä koulukontekstissa pohdittaessa täytyy siis huomioida sekä musiikin monipuolisuus välinearvona sekä musiikin itseisarvo taiteena. (Korpela & Koukkari 2018, 13).

6.3.1 Välinearvo

Musiikkikasvatuksen välinearvoa pidetään sitä suurempana, mitä paremmin haluttu tavoite saavutetaan. Välinearvon yhteydessä voidaan puhua myös siirtovaikutuksista, joita esimerkiksi musiikilla on muihin oppiaineisiin. (Kuusijärvi 2015, 7.) Musiikin siirtovaikutuksella tarkoitetaan ulkomusiikillisia taitoja, joita voidaan kehittää tai saavuttaa musiikin avulla (Kangas & Poikela 2015, 17).

Esimerkkejä tällaisista siirtovaikutuksista ovat parempi menestys opinnoissa, matemaattisissa testeissä pärjääminen ja luku- ja kirjoitustaidon opetteluun positiivinen vaikutus. Taideaineet voidaan nähdä myös opetusta eheyttävänä toimintana. (Kuusijärvi 2015, 8.) Kangas ja Poikela (2015, 77) tuovat esiin myös muita musiikin välineellisiä arvoja, joita ovat esimerkiksi vaikutukset vieraiden kielten ääntämiseen, muistitoimintaan, keskittymiskykyyn ja yleiseen opintomenestykseen. Lisäksi on havaittu hyötyjä sosiaalisissa taidoissa, kuten ryhmätyötaitoissa ja vuorovaikutustaidoissa. Korpela ja

Koukkari (2018, 13) kuvaavatkin musiikillisia merkityksiä niin moninaisiksi, että oppiaineena musiikki on tärkeä osa lapsen arkea ja yhteydessä tämän elämään. Musiikki tulisikin nivoa luonnolliseksi osaksi koulun opetusta, koska sillä katsotaan olevan moninaisia hyötyjä kognitiivisiin valmiuksiin, akateemisiin taitoihin ja tarkkaavaisuuteen. (Korpela & Koukkari 2018, 23.)

Musiikkikasvatuksella, kuten laulamisella ja loruamisella on yhteys lukemisen ja kirjoittamisen kehitykseen (Kero-Katajainen 2015, 21). Musiikilla ja erityisesti laululla on paljon annettavaa alkuopetuksessa, koska pitkän ja lyhyen vokaalin ja konsonantin käsitteet on helpompi omaksua laulamalla kuin puhumalla (Räisänen 2018, 23). Musiikilla voidaan myös tukea fonologisen tietoisuuden kehitystä. Kero-Katajainen (2015, 22) tuo esiin Lerkkasen näkemyksen, jonka mukaan fonologisella tietoisuudella tarkoitetaan äännerakenteen hahmottamista ja yksittäisten äänteiden, foneemien erottelua ja yhdistelyä. Erilaisten oppimislaulujen arvo on suuri etenkin S2-oppilaille. Tällöin heidän sanastonsa voi kehittyä luontevasti (Korpela & Koukkari 2018, 60). Kaiken kaikkiaan musiikin nähtiin olevan yhteydessä muiden aineiden opettamiseen ja sitä käytettiin opettamisen välineenä (Räisänen 2018, 47).

Musiikkikasvatuksen yksi osa-alue on musiikkiliikunta. Musiikkiliikunnassa lapsen psykomotoriikka kehittyy luontevasti erilaisissa sormi-, laulu- ja soittoharjoituksissa. Myös hieno- ja karkeamotoriset taidot kehittyvät erilaisissa liike- ja liikkumissarjoissa. (Kero-Katajainen 2015, 19.)

Musiikilla on myös vahva yhteenkuuluvuutta lisäävä arvo. Sitä voidaankin pitää sosiaalisena ja toimintana ja osana vuorovaikutusta. (Kangas & Poikela 2015, 19.) Yhteenkuuluvuus onkin arvokasta ryhmämuotoisissa luokissa. Kangas ja Poikela (2015, 19) muistuttavat myös yhteismusisoinnin positiivisista vaikutuksista sosiaalisten taitojen kommunikoinnin kehittymiseen. Ryhmässä ja ryhmän jäsenenä toimimisen harjoittelu onkin luonteva osa musiikkikasvatusta. Yhdessä soittamisessa aktivoituvaa itsesäätelyä ja tarkkaavaisuuden jakamisen taito kehittyvät, mikä luo pohjaa käyttämään näitä taitoja myös muualla koulumaailmassa. (Korpela & Koukkari 2018, 15.) Yhdessä musisoinnilla, soittamisella ja laulamisella katsotaan olevan hyötyä sosiaaliseen pääomaan, eli suhteiden kehittymiseen ja ylläpitoon. (Hulkko 2018, 12.) Hulkko (2018, 38) jatkaa, että musiikin yhteys yhteisöllisyyteen näkyi erityisen selvästi erilaisissa koulun juhlissa. Myös Räisänen (2018, 22) kirjoittaa musiikin

yhteenkuuluvuuden lisäävästä arvosta. Hän lisää, että musiikin avulla tilanne usein rentoutuu ja näin yhdessä toiminen onnistuu.

Yhteenkuuluvuuden lisäksi, musiikkikasvatuksella katsotaan olevan yhteys opiskelumotivaatioon ja kouluviihtyvyyteen. Koulussa, jossa on hyvinvoivia ja itsensä ja toistenoppilaiden kanssa sovussa olevia oppilaita, on mahdollista saavuttaa erinomainen ilmapiiri opiskeluun ja muuhun kanssakäymiseen. (Korpela ja Koukkari 2018, 25-26.)

Korpela ja Koukkari (2018, 20-21) tuovat esiin myös musiikin opettamisen merkityksen laaja-alaiseen osaamiseen. Tällaisia laaja-alaisia taitoja ovat elämäntaidot, kädentaidot, ajattelutaidot ja kulttuurinen osaaminen. Laaja-alaisen taitojen merkitys korostuu alati muuttuvassa yhteiskunnassa. Laaja-alaisina oppimiskokonaisuuksina musiikin osalta voidaan pitää vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja sekä kulttuurista osaamista.

Musiikkikasvatus ja erilaiset koulun juhlat antavat hyvän mahdollisuuden harjoitella esiintymistaitoja. Niitä pidettiin tärkeinä ja tarpeellisina taitoina muuta elämää varten (Korpela & Koukkari 2018, 19). Esiintymistaitojen lisäksi Räisänen (2018, 24) tuo ilmi pitkäjänteisyyden, vastuunottokyvyn ja ryhmätyötaitojen kehittymisen esiintymisprosesseissa.

Musiikkikasvatus yhdistettiin usein luovuuden käsitteeseen. Kentala (2019 32-33) tuo ilmi luovuuden osallisuuden musiikillisissa prosesseissa. Hänen mukaansa nykyinen opetussuunnitelma rohkaisee oppilaita luoviin ratkaisuihin ja ylittämään rajojaan. Opetussuunnitelmassa musiikin kohdalla mainitaan myös säveltäminen, jossa oppilaalla on mahdollisuus luoda itse jotain uutta.

6.3.2 Itseisarvo

Musiikin ja sen opetuksen arvoa ei ole mielekästä perustella pelkästään välineellisillä hyödyillä ja siirtovaikutuksilla. Monissa aineistoistoni pro graduissa tulee ilmi musiikin itseisarvo. Tässä näkökulmassa musiikki nähdään itsessään arvokkaana ja oppiaineella on jotain sellaista tarjottavaa, jota muut oppiaineet eivät voi tarjota. Musiikin katsotaan itsessään olevan päämäärä, eikä vain väline jonkin toisen päämäärän saavuttamiseksi. Tällöin tavoitteena on musikaalisten arvojen, rakenteiden, periaatteiden ja elementtien ymmärtäminen ja oppilaan musiikillisten taitojen ja ymmärryksen karttumista.

(Kuusijärvi 2015, 8; Korpela & Koukkari 2018, 23.)

Esteettinen musiikkikasvatuksen filosofia keskittyy musiikin itseisarvoon, jonka mukaan musiikki tulisi nähdä välinearvon sijaan itseisarvona, joka ei ole riippuvainen kasvatuksesta. Musiikki on itsessään niin arvokasta, että sitä tulee opettaa ja liittää kasvatukseen. Lisäksi yksilöllinen kokemus, joka kumpuaa musiikin esteettisestä vaikutuksesta, kuuluu esteettiseen filosofiaan. (Kangas & Poikela 2015, 42-43; Kentala 2019, 11.)

Onnistuneessa musiikkikasvatuksessa lapsen kulttuurinen tuntemus vahvistuu ja hän ymmärtää musiikin ajallisen ja paikallisen merkityksen kulttuurissa ja sen yhteyden ihmiskunnan historiaan. (Kero-Katajainen 2015, 20). Musiikkikasvatus voi luoda oppilaalle elinikäisen musiikkisuhteen ja näin rikastuttaa hänen elämäänsä (Haavikko & Haavikko 2016, 8). Korpela ja Koukkari (2018, 23) toteavatkin, että aistillisia nautintoja ja elämyksiä kauneudesta voidaan pitää taiteen itseisarvoina, musiikillisten taitojen ja ymmärryksen karttumisen lisäksi. Kuusijärvi (2015, 8) täsmentää, että musiikin itseisarvoa pohdittaessa, musiikki nähdään ilmiönä. Tavoitteena on ymmärtää sen arvot, periaatteet, rakenteet ja elementit.

Musiikin itseisarvoa yksilölle perusteltiin sen tuottamalla ilolla ja elämyksillä sekä yksilön henkilökohtaisella musiikkisuhteella ja olemassaolon tunteella (Kangas & Poikela 2015, 79).

6.3.3 Psyykkinen merkittävyys

Väline- ja itseisarvon lisäksi, aineistosta tuli ilmi kolmas teema, psyykkinen merkittävyys. Musiikkikasvatuksella nähtiin olevan moninaisia merkityksiä lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin. Kero-Katajainen kirjoittaakin, että ”musiikkikasvatuksella on nähty olevan merkitystä lapsen kokonaispersoonallisuuden kasvuun ja kehitykseen” (Kero-Katajainen 2015, 21). Siksi musiikkikasvatusta perustellaankin sen mahdollisuuksilla vaikuttaa yksilön itseilmaisuuksiin, kasvuun ja psyykkiseen työskentelyyn (Kangas & Poikela 2015, 12).

Useassa aineistoni gradussa tuotiin ilmi musiikkikasvatuksen merkitys tunteisiin ja tunnekasvatukseen. Lemmetyinen ja Malinen (2015, 18) kirjoittavat, että taidekasvatuksella, kuten musiikkikasvatuksella olevan mahdollista kehittää

tunnetaitoja ja empatiakykyä. Sen kautta on myös mahdollista saada taitoja itseilmaisuuksiin. Näitä voidaan pitää tärkeinä taitoina tunteiden käsittelyyn, säätelyyn ja tunnistamiseen. ”Musiikin on myös katsottu nostavan pintaan tunteita muita taidemuotoja herkemmin ja useammin” (Kangas & Poikela 2015, 12). Musiikki on vahvasti yhteydessä erilaisiin tunteisiin ja niiden säätelyyn.

Musiikkikasvatuksen merkitys tunnetaitojen opetteluun nähtiin merkittävänä. Korpela ja Koukkari (2018, 54) tuovat pro gradussaan esiin tunnetaitojen harjoittelun musiikin avulla niin, että oma tunne-elämä ei joutu liiallisen huomion kohteeksi. Musiikin luoma symbolinen etäisyys tuo erityisen mahdollisuuden tunteiden käsittelyyn. Musiikilla kautta nähtiin mahdollisuus iloon, hauskanpitoon ja yhteistyötaitojen opetteluun mutta unohtamatta sen rauhoittavaa, lohduttavaa ja terapeuttista voimaa (Korpela & Koukkari 2018, 54-55.) Lisäksi sekä Hulkko (2018, 15) että Räisänen (2018, 21) korostavat musiikin voimakasta merkitystä tunteiden ja mielialan säätelyyn ja tuovat esiin musiikillisen ilmaisun voiman tähän.

Mielen hyvinvoinnissa musiikilla on merkityksensä silloin kuin ajatuksia ja tunteita ei voi ilmaista kielellisesti. Tällöin musiikki voi toimia kommunikaatiovälineenä. (Kangas & Poikela 2015, 8). Taiteen ja kulttuurin mahdollisuuksia vaikuttaa terveyteen perustellaan niiden kyvyllä ”integroida aistit ja mielen eri kerrokset” (Kangas & Poikela 2015, 9).

Kuusijärvi (2015, 8) nosti esiin näkökulman musiikin merkittäväydestä yksilöllisyyden ilmentämisessä. Musiikkikasvatuksella on myös arvokas asema identiteetin ja kehittämisessä ja minän kasvussa. Musiikin oppiaine nähtiin poikkeavana muihin aineisiin verrattuna ja siksi silloin ne oppilaat, joilla on vaikeuksia muissa aineissa saavat mahdollisuuden onnistua.

Musiikin nähdään myös kasvattavan opiskelumotivaatiota, positiivista oppijaminäkuvaa ja tuovan ilon ja onnistumisen tunteita. Myöskin vaikutukset itsetuntoon ja positiiviseen minäkäsitykseen ovat nähtävissä. (Kero-Katajainen 2015, 22.) Kero-Katajainen (2015, 17) lisää taiteen avulla tapahtuvaan kasvuun ja kehitykseen useita kehittyviä osa-alueita kuten: muisti, huumorintaju, luovuus, mielikuvitus ja keskittymiskyky. Näiden voidaan nähdä olevan yhteydessä opiskelumotivaatioon ja yleiseen hyvinvointiin.

Tunnekasvatuksen, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden lisäksi, aineistossa esiintyi mainintoja musiikkikasvatuksen vaikutuksesta aivotoimintaan. Räisäsen

(2018,26) mukaan musiikki tekee hyvää aivoillemme ja siksi sitä tulisi käyttää enemmän opetuksessa. Kangas ja Poikela (2015, 8,14-15) lisäävät musiikin vaikuttavan monin tavoin aivojemme plastisuuteen ja sitä myöten sen kehittävän kognitiivisia kykyjämme. Musiikin kuuntelun ja musiikillisten toimintojen on katsottu olevan myös yhteydessä aivolohkojen välisiin yhteyksiin ja lisäävän niitä. He lisäävät, että musiikin avulla aivot muotoutuvat nopeammin ja laajemmin sekä tämän lisäävän kykyä oppia uusia asioita. Musiikkia voidaan aivotutkimusten perusteella perustella oppimisen tueksi. Lisäksi tutkimukset ovat osoittaneet, että musiikki aktivoi molemmille aivopuoliskoille ulottuvaa laajaa hermoverkostoa, "joka säätelee useita auditiivisia, emotionaalisia, kognitiivisia ja motorisia toimintoja" (Kangas & Poikela 2015, 14). Koulumusiikilla on pieni rooli edellä mainittuun vähäisen tuntimäärän vuoksi. Kuitenkin se voi innostaa aloittamaan musiikkiharrastuksen ja vähäisenkin tavoitteellisen toiminnan musiikin parissa voidaan katsoa vaikuttavan aivotoimintaan.

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa käsittelen tutkimuksen johtopäätökset. Pohdin tutkimuksen luotettavuutta sekä esitän mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

7.1 Johtopäätökset

Aineistostani tuli ilmi, että musiikkikasvatuksen rooli osana sivistävää ja tasa-arvoista perusopetusta on merkittävä. Musiikkikasvatuksen merkitys sivistävälle opetukselle oli niin laaja, että päädyin teemoittamaan sen viiteen eri teemaan. Teemat olivat: musiikki ja kulttuuri, musiikki ja estetiikka, musiikki kriittisen ajattelukyvyn kehittämisen välineenä ja vaikuttamisen mahdollisuutena, musiikin universaalius ja henkilökohtainen musiikkisuhde.

Kaikkein eniten aineistossani oli mainintoja musiikin suhteesta kulttuuriin. Tässä yhteydessä mainittiin sen yhteys kulttuuriperinnön ylläpitoon, mutta toisaalta myös sen kehittämiseen. Musiikki onkin iso osa kulttuuriamme, Vesioja (2006, 158) kirjoittaakin jopa ”laulun ja soiton maasta”. Voi katsoa, että koulun musiikkikasvatus ikään kuin kannattelee musiikin kulttuurista arvoa, sillä ilman yhtenäistä ja kaikille kuuluvaa musiikinopetusta moni jäisi tyystin vaille kasvatuksellista otetta musiikkiin. Musiikki nähtiin yhtä aikaa omaan kulttuuriin tutustumisena mutta sen myötä myös keinona ymmärtää laajasti muita kulttuureja. Myöskin musiikkikasvatuksen suhde estetiikkaan mainittiin usein, erityisesti musiikin itseisarvosta puhuttaessa. Koulumusiikilla katsottiinkin olevan yhteyttä estetiikan ja kauneuden tajun kehittymiseen. Tässä painottuu koulumusiikin kasvatuksellinen ja opetuksellinen arvo, jolloin musiikki nähdään monipuolisena ja kokonaisvaltaisena, vain tuotetun, kuunneltavan sisällön sijaan.

Nykyisessä maailmassa, jossa ihmisiin pyritään mainonnan kautta vaikuttamaan monin keinoin, nähtiin musiikki kriittisen ajattelukyvyn sekä vaikuttamisen mahdollisuutena. Musiikki on usein osana mainontaa ja sitä

käytetään muutenkin vaikuttamisen keinona. Siksi nähtiinkin, että koulumusiikin arvona on kriittisen ajattelukyvyn kehittäminen, musiikillisen ymmärryksen lisäämisen kautta. Musiikillisen ymmärryksen kehittäminen luo myös mahdollisuuden vaikuttaa, ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan itse musiikin avulla.

Sivistyksellisenä arvona nähtiin myös musiikin universaaliuden ymmärtäminen, mutta toisaalta unohtamatta henkilökohtaisia musiikillisia merkityksiä. Tässä koulumusiikin arvo suvaitsevuuuden, kommunikoinnin ja sitä myöten monikulttuurisuuden ymmärtämisessä nähtiin. Voikin todeta koulumusiikilla olevan sijansa laaja-alaistavassa sivistystyössä, mihin toki vaikuttaa, että se kuuluu pakollisena oppiaineena kaikille. Tulosten perusteella voi päätellä, että perusopetus ei olisi sivistävää ilman musiikin opetusta, sillä musiikin oppiaine sisältää jotain sellaista, mitä mikään muu oppiaine ei voi tarjota. (Kuusijärvi 2015, 8.)

Tasa-arvo musiikkikasvatuksessa näyttäytyi kandidaatin tutkielmassani näkökulmasta ”kaikilla on oikeus ja velvollisuus opiskella musiikkia”. Musiikin opetuksen pakollisuutta kyseenalaistetaan ja on jopa esitetty sen asettamista valinnaisaineen asemaan. Pysin kuitenkin etsimään vastausta, miksi musiikin opetuksen tulisi edelleen kuulua kaikille ja kaikilla tulisi olla mahdollisuus siihen.

Suomessa oppivelvollisuus alkaa esikoulusta, jonka jälkeen oppilas mahdollisesti siirtyy peruskoulun ensimmäiselle luokalle. Olisiko oikein antaa 1. luokkalaiselle mahdollisuus päättää, opiskeleeko hän seuraavat yhdeksän vuotta musiikkia vai ei. Yhtään oikeudenmukaisempaa tämä ei liene olisi, jos vanhemmilla olisi mahdollisuus päättää asiasta. Yksi musiikin opetuksen isoimmista arvoista onkin, että se kuuluu kaikille; taidoista, harrastuneisuudesta ja kiinnostuneisuudesta riippumatta. Tällöin myöskään oppilaan perheen mahdollinen kiinnostuneisuus tai kiinnostumattomuus ei voi vaikuttaa asiaan. On selvää, että oppilaat aloittavat opintiansä hyvin erilaisista lähtökohdista, mutta kaikille täytyy kuitenkin antaa mahdollisuus kiinnostua ja luoda oma henkilökohtainen suhde musiikkiin.

Kahden kantavan teeman, sivistyksen ja tasa-arvon lisäksi, päädyin etsimään aineistostani musiikkikasvatukselle asetettuja arvoja, jotka jaoin itseisarvoksi, välinearvoksi ja psyykkiseksi merkittävyydeksi. Koulun musiikin opetusta arvotetaan usein välineellisten arvojen kautta, unohtaen musiikin itseisarvon. Kuitenkin aineistossani mainittiin usein, että musiikkia ei ole

johdonmukaista arvottaa vain väline- tai itseisarvon kautta. Kokonaisvaltaisimman kuvan siitä saa näkemällä sen yhtä aikaa välineenä jonkun tärkeän asian saavuttamiseksi ja jo itseisarvoisena päämääränä. (Kuusijärvi 2015, 8). Kaikin tavoin selväksi tuli, että koulumusiikkia ei voida nähdä kapea-alaisesti vain toisen arvon kautta, vaan se tulee nähdä kokonaisuutena. Välineellisiä arvoja on useita, eikä niitä tule väheksyä, sillä on hyvä ymmärtää, että musiikilla on vaikutuksensa hyvin moneen asiaan. Kuitenkin hyödyttävyyden lisäksi, pohjimmaisena on musiikin itseisarvo ilon ja riemuntunteineen, sekä siitä saatavat aistilliset nautinnot. Kuitenkin, välineellisiä arvoja löytyi aineistosta huomattavasti enemmän kuin itseisarvoja. Ehkä niitä on helpompi sanallistaa ja tuoda konkreettisesti esille. Musiikin itseisarvoon viitatessa, perustelut olivat usein melko samankaltaisia.

Näiden kahden arvon lisäksi, koin tärkeäksi paneutua myös psyykkiseen merkittävyyteen. Korpela ja Koukkari (2018, 25) tuovat esiin Louhivuoren (2009, 11) näkemyksen ”suomalaisten lasten kouluviihtyvyyden olevan suuri ongelma kouluyhteisön hyvinvoinnin kannalta.” Aineistossani tuotiinkin useaan kertaan esiin musiikin yhteys kouluviihtyvyyteen ja sitä kautta yleiseen hyvinvointiin. Siksi onkin ristiriitaista, että musiikkia on vain yksi viikkotunti. Vesioja (2006, 84) tuokin esille opettajien näkökulman, jossa yksi viikkotunti tuntuu aivan liian vähäiseltä, koska musiikin rooli kouluviihtyvyyteen olisi niin suuri. Kouluviihtyvyydellä voi katsoa olevan suuri vaikutus hyvinvoinnin lisäksi opiskelumotivaatioon ja tunteiden käsittelyyn. Tutkijana ajattelisin, että tällöin olisi arvokasta myös muiden aineiden oppimisen kannalta, lisätä musiikin tunteja ja ymmärtää sen laaja-alaiset vaikutukset oppimiseen. Kouluviihtyvyyden lisäksi musiikilla katsottiin olevan vaikutusta aivotoimintaan. Arvoina psyykkinen merkittävyys ja välinearvo menivät monessa kohdin päällekkäin. Katsoin kuitenkin olennaiseksi erottaa ne selvyiden vuoksi.

Perehtyessäni aiheeseen, koin yhä uudestaan elämyksen siitä, kuinka musiikki ei ole vain musiikkia. Sen arvo on niin paljon syvemmällä ja vaikka olenkin itse ollut musiikinopetuksen puolesta puhuja ja olen mielestäni arvostanut musiikkia, tutkielmani myötä arvostus on vain lisääntynyt. On totta, että koulun opetustunnit ovat rajalliset ja opetettavia aineita on paljon. Ymmärrän myöskin sen, että kaikki pitävät omaa, lähellä sydäntään olevaa ainetta kaikkein tärkeimpänä. Siksi tarkoitukseni ei olekaan väheksyä mitään

muuta oppiainetta, vaan tuoda musiikin opetuksen arvoa ja merkitystä esille, sillä se ei nauti tämänhetkisestä, aliarvostetusta asemastaan. Siksi voikin päätellä, että musiikkikasvatuksen lukuisat hyödyt eivät pääse täysin oikeuksiinsa vähäisten tuntimäärien vuoksi.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimukset

Tutkielmani lähtökohtana oli pyrkiä ymmärtämään musiikinopetuksen merkitystä ja tuoda esiin sen taustalla olevia arvoja ja merkityksiä kattavasti. Tavoitteena oli perustella musiikin asemaa perusopetuksessa arvojen kautta ja yhdistää musiikkikasvatus sivistykseen ja. Aineisto koostui yhdeksästä Pro gradusta. Aineiston ja siinä olevan tiedon laajuus yllätti minut kirjoittaessani tulososaa. Pohdin aluksi aineistoni riittävyyttä, mutta erityisesti musiikin arvoja etsiessäni, huomasin aineiston toistavan vahvasti itseään. Tällöin aineisto ei tuo enää lisää tutkimuksen kannalta olennaista, jolloin voidaan puhua aineiston kylläntymisestä eli saturaatiosta. (Eskola & Suoranta 2005, 62).

Oma kantani aiheeseen on varsin vahva ja voikin pohtia, vaikuttaako se tutkimuksen luotettavuuteen. Aineistoa seuloessani, pyrin tarkastelemaan sitä mahdollisimman objektiivisesti, jolloin oma näkökantani ei vaikuttaisi liikaa tutkimuksen tuloksiin. Aineistoni perustui eri yliopistojen kasvatustieteen tiedekunnan opiskelijoiden pro graduihin. Osa opiskelijoista erikoistui musiikkiin, mutta kaikkia pro graduja yhdisti kirjoittajien rakkaus ja intohimo musiikinopetukseen. Siksi täytyy pohtia myös olisiko tutkimuskysymykseeni tullut erilaisia vastauksia, jos olisin laajentanut aineistoani koskemaan myös muihin dokumentteihin. Käyttämäni aineisto vastasi mielestäni kuitenkin juuri omiin tutkimuskysymyksiini kattavasti. Koska aineistoni koostui pelkistä pro graduista, se oli melko kevyt. Sitä olisi voinut laajentaa koskemaan laajemmin erilaisia tekstejä aiheesta. Tiedostin tämän käydessäni läpi aineistoani. Koin kuitenkin aineiston riittäväksi kandidaatin tutkielmaani.

Mielestäni tulokset antoivat varsin kattavan tiedon musiikin arvosta ja merkittävydestä perusopetuksessa. Pro gradussa haluaisinkin keskittyä tutkimaan musiikin oppituntien todellisuutta. Onko opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä mahdollista toteuttaa tuntimäärään suhteutettuna. Kuten aikaisemmin arvelin, myöskään musiikkikasvatuksen todelliset hyödyt ja arvot

eivät pääse täysin oikeuksiinsa vähäisen tuntimäärän vuoksi. Siksi olisi mielenkiintoista tutkia aihetta lisää.

8 LÄHTEET

Ananiadou, K. & Claro, M. 2009. "21st Century Skills and Competences for New Millennium Learners in OECD Countries", OECD Education Working Papers, No. 41, OECD Publishing.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Ervasti, M. 2019. Musiikinopetusta vai musiikkikasvatusta
<https://fisme.fi/kuukauden-kolumnit/komunit2019/musiikinopetusta-vai-musiikkikasvatusta/> (Luettu: 15.10.2019)

Huhtanen, K. & Hirvonen, A. 2013. Muusikon polkuja musiikkikasvattajuuteen. Teoksessa M-L. Jantunen, H.M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.) Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Jyväskylä: PS kustannus. 38-52.

Julkunen, R. 1987. Vaikea tasa-arvon käsite. Teoksessa Helsinki: opetusministeriö. Tasa-arvokasvatus ja opettajankoulutus. Työryhmien muistioita 17.

Juvonen, A. 2014. Musiikin piilotettu voimavara. Yle Etelä-Savo, Tiedonväarti kolumnisarja.

Kiilakoski, T. & Oravakangas, A. 2010. Koulutus tuotantokoneistona. Kasvatus ja aika 4 (1). 7-25.

<https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68152/29022> (Luettu: 17.10.2019)

- Kovanen, T. 2019. Musiikki ja markkinahallinta. Väitöskirja. Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuslaitos. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Jyväskylän yliopisto.
- Kosonen, E. 2009. Musiikkia koulussa ja koulun jälkeen. Teoksessa J. Louhivuori & P. Paananen (toim.) Musiikkikasvatus: Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Suomen musiikkikasvatusseura - FISME ry. Jyväskylä. 157-169.
- Kosonen, E. 2014. Laulukirjat arvokasvatuksen ytimessä. Teoksessa J. Kauranne (toim.) Oppikirjat oman aikansa ilmentymänä: Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seuran vuosikirja. Koulu ja menneisyys, 52. Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seura. 33-65.
- Nussbaum, M. 2011. Talouskasvua tärkeämpää. Helsinki: Gaudeamus
- Opetussuunnitelman perusteet. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus. Helsinki.
- Saari, A., Salmela, S. & Vilkkilä, J. 2017. Bildung ja curriculum perinteet suomalaisessa opetussuunnitelma-ajattelussa. Teoksessa T. Autio, L. Hakala, T. Kujala. (toim.) Opetussuunnitelmatutkimus: Keskustelunavauksia suomalaiseen kouluun ja opettajankoulutukseen. Tampere: Tampere University Press. 61-82.
- Salminen, A. 2011. Mikä on kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisu. Opetusjulkaisu 62. Julkisjohtaminen 4. Vaasa. https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf (Luettu: 31.10.2019)
- Taneli, M. 2009. Kasvatus on kasvamaan saattamista.

Kasvatusfilosofinen tutkimus J. A. Hollon sivistyskasvatusajattelusta. Turku: Painosalama Oy.

Tervasmäki, T. & Tomperi, T. 2018. Koulutuspolitiikan arvovalinnat ja suunta satavuotiaassa Suomessa. Niin & Näin, 2018/2. 164-200.

Tomperi, T. & Belt, J. 2019. Johdatukseksi sivistyksen ajattelemiseen. Niin & Näin, 1/2019. 40-43.

Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vesioja, T. 2006. Luokanopettaja musiikkikasvattajana. Joensuun kasvatustieteellisiä julkaisuja N:O 113. Kasvatustieteen tiedekunta. Joensuu.

Vesioja, T. 2008. "Tätä lajia täytyy rakastaa, ei vihata". Teoksessa A. Niikko, I. Pellikka & E. Savolainen (toim.) Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä, kirjoituksia Kuninkaankartanonmäeltä. Joensuun yliopisto, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos.199-211.

AINEISTOLÄHTEET:

Haavikko, J. & Haavikko, S. 2016. Kysely tutkimus Lappilaisten opettajien näkemyksistä musiikin opettamisesta alakoulussa. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto.

Hulkko, A. 2018. Musiikinopettajien kokemuksia musiikin yhteydestä alakoulun oppilaiden kouluhyvinvointiin. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteen ja psykologian tiedekunta. Jyväskylän yliopisto.

Kangas, S. & Poikela, M. 2015. Miksi musiikkia tutkitaan ja opetetaan? Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun yliopisto.

- Kentala, S. 2019. "Se soitto vaan tuo jotenkin iloa." Näkökulmia musiikillisiin merkityksiin. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Jyväskylän yliopisto.
- Kero-Katajainen, K. 2015. Mitä luokanopettajat voivat oppia varhaiskasvattajilta? Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Tampereen yliopisto.
- Korpela, H. & Koukkari, H. 2018. Luokanopettaja musiikkikasvattajana – Opiskelijoiden näkemyksiä musiikintutkimuksen, musiikkikasvatuksen ja yhteiskunnan välisistä suhteista. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun yliopisto.
- Kuusijärvi, K. 2015. Musiikin opettaminen: Mörkö vai mahdollisuus? Luokanopettajaopiskelijoiden koulumuistoja ja niiden merkityksiä suhtautumiseen musiikkia ja sen opettamista kohtaan. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun yliopisto.
- Lemmetyinen, I. & Malinen, T. 2015. Taidekasvattaja kasvatuksen tehtävien toteuttajana luokanopettajien käsityksiä ja kokemuksia taideaineiden opettamisesta. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Tampereen yliopisto.
- Räisänen, P. 2018. "Minä voin kasvattaa lasta musiikkiin – musiikkia opettavien luokanopettajien käsityksiä alakoulun musiikkikasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. kasvatustieteiden tiedekunta. Jyväskylän yliopisto.